

נראדה אור

פרשת נח תשפ"ג

גליון קמ"ד שנה ג

באר רבנו"ק מלכוויטש קוויטנו

{ שניני אור }

בשבוע שעבר נכתב במדור זה כי זאת ודאי שכל אחד מאתנו זכה בירח האיתנים ליעול בהיכלא דמלא - להתרומם ולהתקרב, כעת עלינו לטכס עצות כיצד להשאר בהיכל פנימה.

בפרשתנו קוראים לנו על דור הפלגה, ויאמר ה' הן עם אחד ושפה אחת לכולם... ועתה לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות, בספה"ק שפת אמת מביא דברי הוזה"ק כי אם לאותם רשעים היה כח על ידי האחדות, כל שכן שהאחדות מסייעת לעבודת הבורא.

בסיום דברות הקודש ברד"ר בשבת שעברה הוסיף אדמו"ר שליט"א כהשלמה לדבריו אחר הקפות שניות, כי התכנסות הציבור מתוך אחדות הלבבות כלי מחזיק ברכה הוא להארת הימים הק' בנפשותינו לאורך ימים.

כמעשה שסיפר אחד הצדיקים על שני אברכים שבאו אליו, האחד ניכר היה בו שאך לפני זמן קצר שהה בצל הקודש ושאו מלא חפנים חיות בעבודת ה', והשני נראה היה עליו שזמן רב חלף מאז הסתופף בחצר הקודש, מה שהתברר שהראשון היה מאוחד עם חברים עובדי ה' והשני חי לו לבדו...

אדמו"ר שליט"א ציין בדבריו כי בחסד ה' בתקופה האחרונה מוסיפים והולכים מניני התפלה וסדרי הלימוד בבית המדרש, ומשך ודאי הזכות והחובה לכל אחד לתת את חלקו, בכך הוא יאה זכי לנפשיה - לרומם ולהאיר נפשו, ואף זכי לחבריה - לחזק ולהחיות אל שהתכנסות החברים היא עבורם חבל הצלה ממש.

השפת אמת מוסיף לבאר דברי הכתוב ועתה לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות, וכי אין ביכולת הקב"ה למנוע מהם להפיק זממם - היפלא מה' דבר, אלא שלא היה הקב"ה חפץ לבטל מהם כח האחדות כדי שיבואו ישראל וישתמשו בכח זה בכונה נכונה לשמו יתברך, ובעוד שבדור הפלגה נתקיים כל כנסיה שאינה לשם שמים אין סופה להתקיים, יזכו ישראל לכנסיה לשם שמים שסופה להתקיים.

בחסד ה' בימי בין הזמנים זכינו ביותר לכנסיה ואחדות המקרבים אותנו לשמו יתברך, ועוד הגדיל חסדו עלינו כאשר בסיום ימי בין הזמנים נסעו הבחורים למספר ימי התרענונות והתאחדות במושב בר יוחאי, יעידון גידון המשתתפים כי בס"ד שררה במקום איריה מיוחדת של אחדות הלבבות - רצון אחד להתרומם ולהתעלות.

מי יתן ונמשך להתכנס בכונה נכונה - כנסיה לשם שמים שסופה להתקיים.

{ דברות קודש }

תיקון העולם הגשמי על ידי נח

ובבוא נח איש צדיק החל התיקון להסתר שנעשה על ידי החטא, כדכתיב 'זה ינחמנו ממעשנו ומעצבון ידינו מן האדמה אשר אררה ה' פירש"י שכבר לא הוציאה הארץ קוצים ודרדרים בזריעת חטה, שהחל לסור ההסתר שנעשה במציאות החומרית ולהתגלות בה כבודו יתברך. וכן פירש"י שהכין להם כלי מחרישה, כי ל"ט מלאכות המה כנגד ל"ט קללות והראשונה שבמלאכות היא החרישה, ונח החל בתיקון ל"ט קללות המונעים גילוי אורו יתברך בעולם. **שלשה ענינים כוללים בעבודת הבורא**

והנה בעבודת האדם יש ג' ענינים הכוללים כל חלקי העבודה - האחד ענין האמונה, כי קודם החטא היו לאדם ולחיה כתנות אור באל"ף שמהגוף האיר אורו יתברך, אבל אחר החטא נעשה כתנות עור בעי"ן שנעשה הגוף מחיצה והסתר, ואף שמצד הנשמה אין כל הסתר ותמונת ה' יביט, הגוף מונע מלהכיר מציאות הבורא. לכן יש להתחזק להאיר בקרבו אמונת ה' כמאמר הכתוב (ישעיהו מ, כו) 'שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה המוציא במספר צבאם', לדבר ולשנן עוד ועוד דיבורי אמונה און זיך קאכ'ן אין אמונה עד שתיחקק בלבו, כמאמר מרן הקדוש מלכוויטש זי"ע עה"פ (תהלים קטז, י) 'האמנתי כי אדבר'.

השני הוא ענין תשוקות האדם ותאוותיו, שעל ידי החטא נמשך על האדם זוהמת הנחש ונעשה צרעת משכא דחויא שהוא שורש כל תאוות העולם, וגוף האדם החומרי נמשך תמיד אחר תאוות החומר, ועבודתו להתגבר שלא יגרר אחר תאוות ותשוקות שאינם רצונו יתברך, ואם זוכה מקדש עצמו שלא ימשך אף אחר הנאות ותענוגים המתירים, ותחת זה ימשיך תשוקותיו להשם יתברך ולעבודתו.

והשלישי הוא עבודת המדות, כי הבורא יתברך טבע באדם כל המדות בדוגמא שלמעלה, והם מדות חסד גבורה

המשך בעמוד ד <<<

במדרש (ב"ר כו, א) אמר רבי יהודה (תהלים א, א) 'אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים' - זה נח, 'אשר לא הלך בעצת רשעים' - זה דור אנוש, 'ובדרך חטאים לא עמד' - זה דור המבול, 'ובמושב לצים לא ישב' - זה דור הפלגה וכו', 'והיה כעץ שתול על פלגי מים' - ששתלו הקב"ה בתיבה וכו'.

יש לבאר הלשון ששתלו הקב"ה ולא אמר שהביאו. בפרשת בראשית כתיב (י, ט) 'ויקרא את שמו נח לאמר זה ינחמנו ממעשנו ומעצבון ידינו מן האדמה אשר אררה ה', פירש"י עד שלא בא נח לא היה להם כלי מחרישה והוא הכין להם, והיתה הארץ מוציאה קוצים ודרדרים כשזורעים חטים מקללתו של אדם הראשון ובימי נח נחה.

תכלית הבריאה לנלות אורו יתברך בעולם

ביאור הענין דכתיב (לעיל ב, ז) 'וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים וגו', שנברא האדם באופן שמציאותו מורכבת מגוף ונשמה, לתכלית שהגוף לא יסתיר אור הנשמה ויעסוק בעניני העולם בגילוי אורו יתברך בלא הסתר מחלק החומרי שבהם. אמנם אחר חטא עץ הדעת ירד ממדרגתו ונעשה גופו מציאות חומרית המסתירה אורו יתברך, ונתקלה הארץ בל"ט קללות שהם היפך הדבקות בהשם יתברך, היינו שנתהוו ל"ט מחיצות והסתרים בארץ, ומכאן ואילך נעשתה המציאות החומרית הסתר על אורו יתברך, תחת שבה עצמה יתגלה מציאות הבורא כאשר היה קודם החטא.

זהו הענין שקודם החטא היה האדם זורע חטה וצמחה חטה (פרד"א פ"ד), חטה גימטריא כ"ב ומורה על כ"ב אותיות התורה, שורש חיות העולם, שכאשר עסק בעניני עוה"ז זורע חטה צמחה החטה באופן שנראתה חיותו יתברך במציאות הגשמית. אבל אחר החטא כשזרע חטה יצאו קוצים ודרדרים, והוא כדכתיב (איוב לא, מ) 'תחת חטה יצא חוח', גימטריא כ"ב ומורה על הסתר אור ה' וחיותו על ידי חומריות העולם.

הצדיק נוכל על ידי מעשיו הטובים

אלה תולדות נח נח איש צדיק וגו' (י, ט).

ברש"י ללמדך שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים.

יש לבאר שאם בא לפרט מעשיו הטובים היה לו לומר אלה תולדות נח תורה עבודה וגמילות חסדים, תורה כדברי חז"ל (רש"י ז, א) מלמד שלמד נח תורה, עבודה שהקריב קרבנות והתפלל, וגמילות חסדים בטיפולו בכל החיות והבהמות בהיותו בתיבה.

אלא שתכלית התורה התפלה והמצוות לעשות האדם מציאות נעלה יותר במדות ורצונות מזוככים, וזהו תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים שהצדיק נולד ונעשה למציאות חדשה על ידי מעשיו הטובים, לחיות במצב נעלה יותר אף בעת שאין עוסק בתורה ומצוות, ועל זה אמר הכתוב 'אלה תולדות נח נח איש צדיק', שכיבכול הוא עצמו נולד על ידי מעשיו הטובים שרוממוהו למציאות נעלה ורוחנית.

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, נח תשע"ה - נתניה

נח איהו שבת (תיקון"ז תיקון ע קלח:)

שלמות ההארה בשתי שבתות

אלה תולדות נח נח (ה, ט).

אמר רז"ל (שמו"ר כה, יב) אלמלא שמרו ישראל שבת אחת מיד נגאלין, ובמקום אחר אמרו רז"ל (שבת קיח:) שתי שבתות. והתירוץ, דברו הדבר דאי אפשר לשמור השבת כראוי אלא כשמוכן ומטהר את עצמו בששת ימי החול ומששת ימי החול נעשה שבת, כמו שכתוב בספר של הרב הגדול מופת הדור ר' ישראל דוב מוולעדניק (שארית ישראל שער הזמנים סוכות מ"ב) בשם רבו הקדוש חו"ז מהר"ר מרדכי נ"ע מטשארנאביל, שבכל יום מתפללין שלש תפילות ונחשבים לג' שעות, ושעה אחת בכל לילה קודם השינה שצריך להיות ממארי דחושבנא, והם ארבע שעות, וששה פעמים ארבעה הם כ"ד, נעשה מזה שבת. נמצא לפי התפילות והתשובה שלו בששת ימי החול כן הוא השבת.

ונראה לי כי זה שנקרא שבת, 'שבת שבתו' (שמות לא, טו), על שם כי השבוע גם כן נקרא שבת כידוע, מחמת כי ז' ימי חול כלולים משבת, כדאיתא לעיל, ושבת קודש הוא שבת שבתו. וזה סוד 'עולת שבת בשבתו' (במדבר כח, י), כי עליות של התפילה והתשובה של ימי החול הוא בשבת קודש כידוע [ולפי זה גם כן יתיישב קושיא הנ"ל]. אך אי אפשר ג"כ לעבוד את השם יתברך כראוי בששת ימי החול בלא שבת כראוי בתחילה, כי מינייה מתברכין כל שתא יומין (זוה"ק יתרו פח), וכמו שאמר הלשון זקני הקדוש והנורא מו"ה אהרן מקארלין בזמרו שלו (ה-א אכסוף) 'ששה ימים המקבלים קדושה משבת קדשך'.

על כן שבת הראשון אי אפשר להיות כראוי, רק בשבת הראשון צריך לעסוק בכל יכולתו במקום שהוא עומד לקבל שפע קודש שיושפעו ממנו הששה ימים, ואז השבת השני יכול להיות כראוי. ובזה מתורץ ב' המאמרים, כי באמת אלו שמרו שבת אחת היו נגאלין, רק אי אפשר לשמור שבת אם לא שיתחיל משבת הקודם לקבל קדושת השבת, וזהו אלמלא שמרו ישראל ב' שבתות.

וזהו 'אלה תולדות נח', נח הוא יום השבת, יום מנוחה, נייחא דא דעילאי ותתאי. גם על פי הקבלה (זוה"ק נח טו) נח הוא בחינת צדיק, ושבת הוא בחינת צדיק כידוע. וזהו 'אלה תולדות נח נח', תולדות של השבת, נח, שבת אחרת. כי על ידי שבת הראשון נולד מזה שיוכל לשמור השבת השני כראוי, ועל ידי השבת השני נולד מזה ששבת השלישי הוא ביותר מעלה, וכן לעולם.

שמירת השבת מקיימת את העולם שנברא רק לששה ימים

וכן יש לפרש על פי זה בדרך הפשוט. כי ידוע מספרים הקדושים (אוה"ח הק"ה בראשית ב, ג) דהקב"ה לא ברא את העולם רק על ששה ימים, ועל ידי שמירת השבת מקיימן את העולם עוד על ששה ימים. נמצא שעל ידי שמירת שבת זה, נולד לשמור עוד שבת, כי אם לא היו ח"ו שומרין שבת אחת, היה חוזר העולם לתוהו ובהו ולא היה עוד שבת. וזהו 'אלה תולדות נח, נח'.

דברי שלום

המכין דירה נאה בלבו זוכה לרושם מקדושת השבת

אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדרתיו וגו'.

איתא בזוה"ק (תיקון"ז תי ע קלח:) דנח רומז לשב"ק. והנה בזוה"ק (תיקון"ז תי כב:) עה"פ (שמות לא, טו) 'לעשות את השבת לדרתם' - לדרתם חסר כתיב, זכאה איהו מאן דמתקן לה דירה נאה בליביה, שע"י שמכין האדם את לבו כדבעי ועושהו כדירה שיוכל לשכון בה אור השבת, באופן זה ישאר רושם מקדושת השבת בקרבו גם בימי החול, וזהו הקרי 'לדרותם' - שקדושת השבת תאיר בו בכל הזמנים.

זהו 'אלה תולדות נח נח' - היינו באיזה אופן יוכל להמשיך רושם מקדושת השבת גם לימות החול, התנאי הוא - 'צדיק תמים היה בדרתיו' שמכין עצמו ועושה דירה בלבו כשבא עת שב"ק.

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, ליל שב"ק נח תשס"ב - בדרך

השומר שבת ניצול משעבוד מלכויות חבלי משיח ומלחמת גוג ומגוג

ויולד נח שלשה בנים את שם את חם ואת יפת (ה, ט).

איתא בזוה"ק שנח מורה ליום שבת מנוחה, ואמרו חז"ל (שבת קיח:) שעל ידי שמירת שבת ניצול האדם משעבוד מלכויות חבלי משיח ומלחמת גוג ומגוג. זהו הרמז בכתוב ויולד נח שלשה בנים את שם ר"ת שעבוד מלכויות, את חם ר"ת חבלי משיח, ואת יפת כדכתיב (ה, ט) 'ובני יפת גמר ומגוג'. מרן אדמו"ר מוהר"ח ז"ע

יש לבאר דבריו הקדושים כי ענין חבלי משיח הוא הסתר הדעת שבזמנים אלו, כדאיתא ממרן הס"ק מלעכוויטש שבזמנים אלו היא קשה מאד להחזיק עצמו, אבער ווער ס'וועט זיך האלט'ן וועט זיך דערהאלט'ן, ובבוא השבת נתורם האדם כדאיתא ממרן אדמו"ר מוהר"א ז"ע 'הילוכך תהא בנחת' - שיש להלך ולהתרומם בקדושת השבת מדרגה לדרגה, ועל ידי זה נשפע לאדם דעת להחזיק בזמנים אלו.

שעבוד מלכויות הוא ענין התגברות התאוות המונעים מלעשות רצונו יתברך, כדאיתא (ברכות ז.) גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך ומי מעכב שעבוד מלכויות, ובנועם ועונג השבת נתקדש האדם ויכול להתגבר על תאוות החומר השפלות.

מלחמת גוג ומגוג הוא המלחמה בהעדר הדעת כדכתיב (יחזקאל טו, ו) 'ושלחתי אש במגוג וביושבי האיים לבטח וידעו כי אני ה', היינו שנצחון המלחמה היא על ידי הארת הדעת, והכח לכך משבת קודש המשפיעה דעת בנפשות ישראל.

זהו 'ויולד נח שלשה בנים' שהשבת משפיעה שלשה השגות - בנים מלשון הבנה ודעת, 'את שם את חם ואת יפת', שזוכה לדעת וחיווק להחזיק בחבלי משיח, להכניע תאוות העוה"ז שהוא ענין שעבוד מלכויות, ונשפע עליו דעת לנצח במלחמת גוג ומגוג.

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א - נח תשע"ד, ליל שבת

בתיבה היה בחינת שבת

איתא בספה"ק שהתיבה היתה בבחינת שבת מנוחה, רמז לזה שאחר המבול נאמר (ח, כב) 'עוד כל ימי הארץ וגו' ויום ולילה לא ישבותו', ומכאן דרשו חז"ל (סנהדרין נח) בן נח ששבת חייב מיתה. ויש לומר שמחמת שתיבה היה בבחינת שבת, היה צריך להזהירם בצאתם ממנה שמעתה אין לבן נח לשמור שבת.

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א - נח תשע"ט, קידושא רבא

עבודת נח בביטול להשם יתברך בבחינת שבת

ויבוא נח ובניו ואשתו ונשי בניו אתו אל התיבה מפני מי המבול (ה, ט).

ברש"י אף נח מקטני אמנה היה מאמין ואינו מאמין שיבוא המבול, ולא נכנס לתיבה עד שדחקוהו המים. איתא ממרן אדמו"ר האמצעי ז"ע, נח שהתורה העידה עליו איש צדיק תמים היאך יתכן שלא היה מאמין, אלא הביאור שהיה מאמין - בדבר ה' שיבוא המבול, ואינו מאמין - בעצמו שיש לו אמונה בשלמות וצדיקים אינם עושים מעשה רק באמת לאמיתו, לכך לא נכנס עד שדחקוהו המים.

לעיל כתיב (ה, ט) 'את האלקים התהלך נח', פירש"י ובאברהם הוא אומר (כד, מ) 'אשר התהלכתי לפניו', נח היה צריך סעד לתומכו אבל אברהם היה מתחזק ומהלך בצדקו מאליו. ובמאור עינים פירש דברי רש"י שנח היה דבק בהשם יתברך בכח אתערותא דלעילא ובאברהם באתערותא דלתתא.

יש לבאר דאיתא בחז"ל (ע"ז ט) שית אלפי שנין הוי עלמא שני אלפים תוהו שני אלפים תורה שני אלפים ימות המשיח, ומבואר בספה"ק שבימי אברהם החלו שני אלפים תורה. והנה הכח לאדם להתעורר בכחו באתערותא דלתתא הוא על ידי התורה, כי באמת הלא הכל מכח השם יתברך, אלא על ידי שמדבק עצמו באור התורה יש בנפשו כח ה' שבתורה ועל ידי זה יכול להתעורר בעבודת קונו.

בזה יבואר שנח שחי קודם שני אלפים תורה לא היה בכחו להתעורר מעצמו, לכך היתה דרך עבודתו באופן שביטול עצמו לגמרי להשם יתברך והכיר שאינו יכול לעשות מאומה בכחו, כי בדרך זו זוכה האדם להמשיך עליו כח מהשם יתברך באתערותא דלעילא, ובאברהם אף שהיה גם בבחינת ביטול זה, כיון שחי בשני אלפים תורה נוסף לו כח התורה להתעורר בעבודתו באתערותא דלתתא.

זהו ביאור דברי רש"י שנח היה מאמין ואינו מאמין, כי בדרך עבודתו השיג אור האמונה רק על ידי שביטול עצמו להשם יתברך לידע שאינו יכול להשיגה בכחו, לכך היה אינו מאמין בעצמו שיש בו שלמות האמונה ולא נכנס עד שדחקוהו המים ויסגור ה' בעדו, ואזי זכה באתערותא דלעילא לשלמות אור האמונה.

זהו מה דאיתא בזוה"ק שנח רומז על שבת מנוחה, כי בימות החול עבודת היהודי באתערותא דלתתא, ובשבת עיקר העבודה להכיר שאין יכול להשיג מאומה בכחו, ובזה זוכה לאתערותא דלעילא לכה אלוקי למעלה מדרגתו. וימי החול והשבת מקבלין דין מן דין, כי מקדושת השבת יש בו כח להתעורר בעבודתו בימי החול, וכפי ערך התחזקותו בימי החול זוכה לכה מלעילא בשבת קודש.

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א - נח תשפ"א, ליל שבת

איש האדמה השבת אצלו כחול

ליומא דהילולא של הרה"ק רבי ישראל מרוזין ז"ע - ג' מרחשון

בעת שעלתה הצעה לבנות מושבות מיוחדות ליהודים ברוסיה שתושביהם יהיו אכרים ועובדי אדמה, היה דעות שונות בין גדולי ישראל. הרה"ק רבי דובער מליובאוויטש צדד בחיוב ההצעה, והרה"ק מרוזין שהיה אז רק בראשית הנהגתו וצעיר מאד, היה משוללי ההצעה באמרו שחיי האכר ברוסיה יכולים רק לגשם את נקודת היהדות שבתוכו. ושלח רבי דובער את רבי אייזיק מהומיל ורבי זאב וועלול וילענסקי כשליחים מיוחדים אל הרה"ק מרוזין לברר ולהסביר הענין.

השלוחים הגיעו לרוזין בערב שבת לעת ערב וראו איך שהכניסו לפני הרה"ק קצת מרק לקיים 'טועמיה', וכאשר אך טעם הפסקי מיד ואמר: 'נפוגתי ונדכיתי עד מאד שאגתי מנהמת לבי' (תהלים לח, ט) וסיפר אח"כ רבי אייזיק מהומיל - שהיה ידוע כעובד ה' מופלג שמכל התעניתים שהתענה לא היה לו שברון לב כמו בשעה זו שמע את הרה"ק מרוזין לומר פסוק זה.

אח"כ קם הרה"ק מרוזין מכסאו ופשט בגדי חול ולבש בגדי שבת והיה זה בבחינת פושט צורה ולובש צורה, כי צורת קדשו נשתנה לגמרי, ורבי אייזיק אמר אח"כ שלא יכול היה להשיג איך יכולה צורת אנוש השתנתה כל כך ברגע אחד. ואח"כ פתח הרה"ק מרוזין ואמר: 'ויחל נח איש האדמה (ט, כ) נח מלשון מנוחה ע"ד (שמות כ, יא) 'וינח ביום השביעי' דאף מנוחת איש האדמה חולין היא, דהיינו לא רק ימי החול - ימי העבודה חולין הם אצלם אלא אפילו ימי המנוחה שבת ויום טוב, אצל איש האדמה כחולין הם.

עיריין קדישין

ידועה אריכות האחרונים בענין האם שמרו אבותנו הקדושים את השבת, אחר שאמרו חז"ל (יומא כח:) קיים אברהם אבינו את כל התורה עד שלא ניתנה, ומאידך קיי"ל (סנהדרין נח:) בן נח ששבת חייב מיתה שנאמר 'יום ולילה לא ישבותו'. ומכאן קושיא זו הוכיח הפרשת דרכים והאבוה"ק יצאו מכלל בני נח אף לקולא, ע"י בדבריו בראש ספרו.

אמנם גדולי האחרונים האריכו בכמה וכמה אופנים ליישב אף אי נימא דלא יצאו מכלל בני נח להקל, ומצאו דרכים שונות לצאת מכלל ספק זה.

ידוע עוד דשאלה זו אינה רק לפלפולא, אלא נפקותא היה בה הלכה ולמעשה, בכמה עובדות שהיו במשך הדורות בגרים שמלו ולא הספיקו לטבול, או בגר שאינו יכול למול כי אחיו מתו מחמת מילה, אך רצו והשתוקקו בכל מאודם לשמור את השבת, וגדולי האחרונים טרחו למצוא מזור לבל יהיו בכלל בן נח ששבת חייב מיתה.

והנה אשתקד זכינו לפרסם לראשונה [בנהר מעדן קובץ ח] את משנתו הטהורה של גאון עוזנו מרן אדמו"ר מוה"ר ז"ע בספיקא דא, מכת"י הגה"ח ר' חיים מנחם העליפאנד זצ"ל מחשובי רבני אנ"ש, אשר הביא את דב"ק בקיצור נמרץ, ואמרנו עתה לפענחם ולדון בהם כדרכה של תורה.

כך פותח הגה"ח הנ"ל: משם אדמו"ר מהר"א נבג"מ מפי ספרים וסופרים, בבן נח הלילה הולך אחר היום, אם כן האבות עשו מלאכה בער"ש ובמוצאי שבת, אם כן אם בני" המה שמרו השבת, ובב"נ לא שמרו יום ואח"כ לילה.

תירוץ זה ידוע ומפורסם בשם הגה"ק בעל הפלאה אשר כתבו בספה"ק פנים יפות בפרשתן ושנאו בפר' ויקהל ובספרו המקנה עמ"ס קידושין, וכן הביא בשמו תלמידו הגדול בעל 'חתם סופר'. ולדב"ק קושיא מעיקרא ליתא דהשבת של בני נח הוא מבוקר עד ערב, וממילא העושה מלאכה במוצאי שבת של ישראל בוודאי נפיק מכלל בן נח ששבת.

וראיתי לציין למאמר יקר שראיתי לפני כמה שנים באחד מכתבי העת אשר לפני שנות דור וחתום עליה אהרן סידערסקי - שהיה חתנו של רבי ישראל סאלאנטער הידוע כמחולל שיטת המוסר [ר' אהרן זה התהלך בדרך החסידות בהמשך ימיו]. אלו דבריו, בזמננו כל מקדש נאמר 'דורשי ה' זרע אברהם אוהבו המאחרים לצאת מן השבת וממהרים לבוא', והתמיהה ידועה דלכאורה היה להקדים את הממהרים לבוא קודם המאחרים לצאת.

ולפי דברי הפנים יפות יתיישבו הדברים, דהנה האבוה"ק אף שמצוה יש להוסיף על השבת בכניסתה וביציאתה, בכל זאת ביציאת השבת לא רצו להוסיף יותר מדי כדי לצאת מהר ככל האפשר מכלל ב"נ ששבת, על כן אחר השיעור הפחות של תוספת שבת מיהרו לעשות מלאכה. וזו תוספת מעלה שיש לנו בני ישראל על אבוה"ק דאף שבוודאי בכניסת השבת הוסיפו עליה האבוה"ק מה שיותר, ביציאתה לא היו יכולים להוסיף. אכן אנו יכולים להוסיף על השבת כאוות נפשנו אף ביציאתה, וזהו 'דורשי ה' זרע אברהם אוהבו, המאחרים לצאת מן השבת' - שאנו יכולים אף לאחר ביציאת השבת יותר מהם, וממהרים לבוא - זה כבר אינו תוספת מעלה עליהם, ועיקר הרבותא במאחרים לצאת, והדברים מתוקים.

תירוץ נוסף הביא ר' חיים מנחם בכתביו: ומשם אדמו"ר ז"ע, שהקריבו קרבן שבת, וממילא אם ישראל קרבנות היום קרבין בשבת, ואם בני נח וכו'.

היינו שהאבוה"ק הקריבו את קרבנות השבת - תמידין ומוספין, המותרים ומצוים בני" להקריב בשבת, ובכל זאת על הצד שהיו בני נח, הרי שעשו בזה כמה מלאכות האסורות בשבת, כצידה, שחיטה, והבערה, וזהו נצלו מכלל ב"נ ששבת.

והתירוץ השלישי: והטהילו ציצית על כנפי בגדיהם, על כן לגבי בני נח הציצית כמשא, ולגבי ישראל ועשו ציצית לדורתם דור תם.

ישוב זה מובא בספרי כמה מגדולי האחרונים ולראשונה בשו"ת חשק שלמה לדו"ז הגה"ק ר' משה שלמה לוינון אב"ד פארציווע בליקוטים שבסוף הספר.

עד כאן מה שהביא הגה"ח הנ"ל בשם מרן אדמו"ר מוה"ר ז"ע.

ולחביבות הדברים, אציגה בזה מגירסת דינקותא ביושבי בשבת תחכמוני בצל הארז אשר בלבנון מו"ר גאון ישראל וקדושו הגאון האדיר ר' אברהם גנחובסקי זצוק"ל בשיבת "כוכב מיעקב" בעיה"ק ירושלים, אשר דברו בשאלה זו הרצינית לפניו אופן חדש אשר לא נמצא בספרי האחרונים, לשיטת הסוברים דמה דקיי"ל אין שליחות לגוי, הוא רק בנכרי הנעשה שליח לישראל, אבל גוי לגוי אחר שפיר נעשה שליח (כ"ה בשו"ת משאת בנימין סי' צו הובא במג"א סי' תמ"ח סק"ד), אם כן יכלו האבות לצוות על נכרי לעשות עבורם מלאכות האסורות בשבת, ולצד דהוי ישראל הרי לא עשו כלום דאין שליחות לגוי, ולהצד דהוי בני נח הרי שפיר נעשה הגוי שליח. ומו"ר גאון ישראל נבג"מ שיבא את הדברים, אך פקפק בזה דהלא האבות נזוהרו אף מאיסורים דרבנן ואמירה לעכו"ם הוי

שבות מדבריהם וא"כ עדיין לא ניצלו משבות דאמירה לגוי, ותירץ בעצמו דאומר לנכרי לעשות בשלו אינו אסור משום שבות, א"כ עדיין יכלו האבות לצוות לגוי אחר שיעשה בשלו בשליחותם, ואתי הכל שפיר.

וביסוד הדברים אמר מו"ר דכתבו גדולי האחרונים (בית מאיר אהע"ז סי' ה, שו"ת חת"ס א"ח סי' פ"ד) ליישב קושיית שו"ת פני יהושע (י"ד סי' ג) לשיטת רש"י (ב"מ ע"א:) דס"ל דלחומרא יש שליחות לגוי א"כ מה החידוש בהא דאמירה לעכו"ם שבות, הלא הוי שלוחו ולחומרא יש שליחות, ותירצו האחרונים הנ"ל, דשאני שבת דאף אי יש שליחות מ"מ כיון שתכליתו שבייתה ומנוחה הרי כל זמן שהוא שבת שפיר דמי וא"א לחייבו על מלאכת השליח.

ולפי"ז יתכן דבן נח ששבת ושלח שליח שיעשה בעבורו מלאכה, אפשר דלא נפיק מכלל ב"נ ששבת ועדיין חייב מיתה, כיון דסו"ס הוא עצמו שבת, ויל"ע בזה.

ולאחרונה מצאתי מציאה רבתית בספרו של זקניי הגה"ק מקארטשין ז"ע 'חומש הגבורים' עה"ת בפרשתן שכתב בענין זה: מורי הגאון ז"ל [הוא הג"ר זאב וואלף פרנקל אב"ד פשעווארסק ובעמח"ס שו"ת משיב כהלכה] כתב לתרץ עפ"י מה דקיי"ל (ב"מ ע"א, ב) דאין שליחות לעכו"ם, ועכו"ם לעכו"ם הרבה דיעות דיש שליחות. ולפי"ז י"ל דאמרו לנכרי שיעשה מלאכה, ולגבי בן נח הוה דין עכו"ם לעכו"ם דעושה שליח ולגבי ישראל לא הוה שליחות דאין שליחות לעכו"ם. ואף דמכל מקום שבות הוה, י"ל דהוה במקום מצוה דכוונתו לקיים המצוה עכ"ל.

הא קמן דאין כל חדש תחת השמש וכבר קדמוני בחידוש זה לפני שנות דור, ונפלא לראות שעיין גם בהא דלכאורה אמירה לעכו"ם שבות, וא"כ מה הועילו בתקנתם. ותירץ באופן מחודש דהוי שבות לצורך מצוה, כדי לצאת מחשש ב"נ ששבת. ונראה שתירוץ זה הוא לשיטת בעל העיטור (ה"ב מט.) ודעימיה דס"ל דהתירו שבות דאמירה לעכו"ם לצורך מצוה, דלרוב הראשונים לא התירו כ"א בשני שבותים.

וסיים עלה תלמידו הגדול מקארטשין: אך דבאמת יש לדון בזה, לפמ"ש האחרונים לתרץ קושית תשובות פני יהושע (ה"א י"ד סי' ג) דליכא למימר אמירה לעכו"ם שבות אם נימא דלחומרא יש שליחות, ות"י דסוף סוף הישראל שובת ולא שייך בזה שליחות. ממילא להיפוך גבי נכרי בוודאי חייב מיתה אף דעושה שליחות דסוף סוף הוא אינו שובת, וז"ב.

הנה שגם הערה זו כבר היתה כתובה במרום מימים ימימה, ונפלא לראות שכל הנהרות הולכים אל ימה של תורה, והאמת תורה דרכה.

ישראל שלום ארליך

בגליון שבוע העבר הבאתם קושיא עה"פ 'משכני אחרין נרוצה הביאני המלך חדריו', והבאתם ב' ביאורים בדברי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א.

לענ"ד הכונה שכיון שהיכן שמחשבתו של אדם נמצאת שם הוא נמצא, א"כ כאשר מבקש משכני אחרין נרוצה ממילא הביאני המלך חדריו שהרי במחשבתו משתוקק להתקרב ודו"ק.

בידידות ובברכה להמשך הפצת המעיינות באורם "נראה אור"

יצחק שלמה פייגנבוים

נח זכה להנהגה מעל הטבע ע"י לימוד התורה

מכל הבהמה הטהורה תקח לך שבעה שבעה (ד, ו).

ופירש"י מכאן שלמד נח תורה, שידע סימני הטהרה. וצ"ב דהרי להלן (פסוק ט) כתיב 'באו אל נח' ופירש"י שבאו מאליהן, ומי שלא היה ראוי להכנס היתה התיבה פולטתו, וא"כ מנלן שלמד נח תורה הרי מאליהם באו אל התיבה.

"ל עפ"י מה דאיתא מהמגיד הק' ממעזריטש ז"ע שיש ב' הנהגות בעולם יש הנהגה של ז' ימי הבנין, וזוהו הנהגה ע"פ הטבע. ויש הנהגה שמתנהג העולם ע"פ אותיות התורה ואז הטבע משועבד לתורת ה', והאדם המתנהג ע"פ התורה ודבוק בתורה מקבל השפעה זו שלמעלה מן הטבע.

על כן מזה גופא שבאו בעלי החיים מאליהן אל התיבה ומי שלא היה ראוי להכנס פלטתו התיבה - שלא כדרך הטבע, מזה מוכח שלמד נח תורה וזכה להנהגה על טבעית ע"פ התורה.

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, נח תשס"ה - קידושא רבא

התפארות נצחון הודיה והתקשרות, כדי שישתמש בהם לעבודתו יתברך באופן הראוי. ומשנתקלקל העולם נתקלקלו מדות האדם להשתמש בהם להיפך הטוב, ועבודתו תמיד להטותם לטוב. ושלשה ענינים אלו - הארת האמונה זיכרון התשוקות ועבודת המדות, כוללים כל עניני עבודת האדם ותפקידו בעולם בכל מצוותיו ומעשיו הטובים, ובתיקון ענינים אלו זוכה לתקן עולם להאיר בו אורו יתברך מתוך ההסתר שנעשה על ידי החטא.

נח עומד בצדקו בשלשה דורות

בשלשה ענינים אלו פגמו שלשה דורות שהיו בימי נח בשני אלפים תוהו וקודם שבא העולם לתיקונו, דור אנוש פגמו בענין האמונה כדאיתא ברמב"ם (הל' ע"ז א, ב-ב) שבימי אנוש נשתבשו הדעות והחלו להאמין בכוכבים ומזלות ולעבדם עד שבאו לעבוד צורת עץ ואבן. דור המבול פגמו בענין תאוות החומר - כ' השחית כל בשר דרכו על הארץ, ודור הפלגה בענין המדות כדאיתא (ע"ב ב"ר לח, ט) שהיתה בהם שפיכות דמים שהוא מענין השחתת המדות.

על זה אמרו במדרש שנח היה בשלשה דורות אלו ולא הלך בדרכם, כי היתה עבודתו להסיר ההסתר שנעשה בעולם על ידי החטא ולהאיר אורו יתברך בעניני עוה"ז, אשר לכך הכין כלי מחרישה ופסקה הארץ מלהוציא קוצים ודרדרים, והוא עמד בצדקו בשלשה דורות אלו להאיר האמונה בנפשו ולזכך תשוקותיו ומדותיו ולהאיר אורו יתברך מתוך הסתר החומריות.

אמנם אף שהיה נח איש צדיק לא האיר אלא לעצמו ולא תיקן בני דורו, עד אשר קלקלו במעשיהם אף מה שתיקן

כי שלשת עניני העבודה הנ"ל נכללים בעבודת התפלה, ענין האמונה כאשר השירות והתשבחות שבתפלה מאירים בלבו אמונת ה', זיכרון התשוקות כי מציאות התפלה היא דבקה נפשי אחריו - כלתה לתשועתך נפשי, שנכסף ומשתוקק להשם יתברך וזוהו מטה תשוקותיו לטוב, וענין עבודת המדות שעל ידי שדבק בהשם יתברך ונעשית מציאותו יותר רוחנית מזדככים מדותיו להשתמש בהם כרצונו יתברך.

אמנם בכדי שיזכה לכל זה צריך שיהא שטלו בתיבה, שיכנס בתפלה בכל מציאותו וזוהו תצמיח בו מציאות חדשה, כמאמר מרן הר"ן מלעכוויטש ז"ע שהתפלה נקראת עבודה שבלב כי היא מעבדת לב האדם להיותו לב, ובודאי שאם בא התפלה כאשר כבר אווזים באמצעה למחצה ולשליש ולרביע, אף שיתכן שיספיק להתפלל שמונה עשרה עם הציבור כנפסק בהלכה, ואף שכל דיבור שבקדושה של איש יהודי חביב לפני השם יתברך, אבל שטלו בתיבה שיתהפך על ידי זה למציאות חדשה אין שייך שיהא בתפלה כזו, רק על ידי שמכין עצמו מקודם ועומד להתפלל בישוב הדעת בצוותא עם הציבור, וזכה לבחינת שטלו בתיבה להצמיח בו מציאות חדשה של גילוי אורו יתברך בעולם שטלוהו אותו במשך היום בכל עניניו.

יעזור השם יתברך שזוכה לעבדו כראוי בכל עניני העבודה, וזוכה לכל ההשפעות טובות על ידי התפלה ולביאת משיח צדקנו במהרה בימינו.

נח תשע"ט, רעוא דרעיון

בצדקותו, כדכתיב (ו, יג) 'והנני משחיתם את הארץ', פירש"י שאף שלשה טפחים של עומק המחרישה נמוחו ונטשטשו, והרמו בזה שאף מה שהכין נח כלי מחרישה והחל בתיקון ל"ט קללות שנתקללה הארץ קלקלו במעשיהם המכוערין, וכיון שקלקלו העולם כמעט לגמרי עד שלא היה באפשרי לגלות בו כבודו יתברך מגודל הזוהמא וההסתר, הוצרכו להצמיח בעולם מציאות חדשה שהוא תחלת עולם התיקון שיגלו בו כבודו יתברך במציאות הגשמית.

תכלית זו הביא הקב"ה את נח בתיבה כדאיתא בספה"ק שהתיבה היתה כבחינת יוהכ"פ (ע"י תיקו"ז ת"ל כא, נד:) וכבחינת שבת (שם ת"ל ע, קלח:), ובהיותו בה נעשה ממנו מציאות חדשה של עולם התיקון. על זה אמרו במדרש 'והיה כעץ שתול על פלגי מים' ששטלו הקב"ה בתיבה, כאשר בשתילת עץ נצמח עץ חדש, כן נצמח ממנו מציאות חדשה בהיותו בתיבה, אף שעדיין נמשך שני אלפים תוהו עד שבא אברהם אבינו, ובכדי לתקן פגם חטא אדה"ר הוצרכו ישראל לקבל התורה ונצרכת עבודת בני ישראל עד לתיקון השלם, על ידי נח היה תחלת התיקון שיהא העולם הגשמי במצב שבאפשרי לגלות בו כבודו יתברך.

תכלית התפלה להצמיח מציאות חדשה

הנה ידוע אחד ממאמריו היסודיים של מרן הבעש"ט ז"ע שתיבה מורה על תיבות התפלה, כפי שפירש הכתובים (א, ה) 'ב' אתה וכל ביתך אל התיבה', 'צוהר תעשה לתיבה', ובדרך זו מתבארים דברי המדרש ששטלו הקב"ה בתיבה, שכאשר בתיבה נצמח מציאות חדשה בנח כן תכלית התפלה להצמיח באדם מציאות חדשה, שעל ידה יתגלה אורו יתברך במציאותו החומרית.

מרן אדמו"ר הרה"ק רבי שלום אלטר זי"ע הי"ד מקוידינוב - ברנוביץ'

נעקה"ש ו' מרחשון תש"א ותשחק ליום אחרון

[פרק מתוך מאמר מיוחד על רבינו זי"ע, נכתב ע"י ידידנו הרה"ח ר' משה ישראל פרוכטר הי"ו - נחלי אורה גליון רלח - וירא תשע"ו]

על הכנותיו של רבינו למותו על קידוש ד' סיפר הרב ראובן כהן - שהצליח להתחבא וניצל, כבר חודש ימים לפני שנלקח אל מותו היה שרוי רבינו בכבוד ראש ובמתח רוחני רב. עם כל אחד שנפגש או שוחח היה מדבר על המדרגה הגבוהה של קידוש ד', והיה מספר לעתים קרובות את הסיפור על קדושי זאסלב, שמתו על קידוש ד' ונשמותיהם באו אל הבעש"ט לבקש תיקון, כי לא היו להם מחשבות טהורות בשעת הריגתם. כן דיבר הרבה על קידוש ד' של רבי עקיבא, וסיפר עוד על מהר"ם מרוטנבורג זי"ע שאמר כי אם יהודי מקבל על עצמו באהבה למות על קידוש ד', אזי גם אם הוא ניצל בדרך נס ונשאר בחיים, הריהו עומד באותה מדרגה גבוהה של זה שקידש את השם ממש.

מיד לאחר חלוקת הכרטיסים הצהובים, בו' מרחשון תש"א אספו הרשעים כחמשת אלפים יהודים שלא היו בידם כרטיסים, ולקחו אותם לפונאר, שם הומתו על קידוש ד' ונקברו בקבר אחים.

לילה לפני כן, היו רבינו והרבנית מוכנים עם חבילתם לצאת אל מחוץ לגיטו, הופיעו שנים משוטרי הגיטו ולקחו מרבינו את הכרטיס הצהוב. סיפר הר"ר משה קושניר - גבאי המניין החסידי בגיטו וילנא, כי ראה את רבינו לאחר שנלקח ממנו הכרטיס. רבינו היה בשמחה, ונפרד ממנו באמרו: אי בגמ' (מכות ט'): בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו, רציתי ללכת עם כל היהודים, והריני הולך ואהיה עמם בצוותא!

מיד לאחר מכן נתפסו יחד עם חמשת אלפי הקדושים, ועלו במעלות קדושים וטהורים אשר אין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתם.

שנקרא "הגיטו הגדול". בגיטו הקימו הגרמנים "יודנראט", ואחד מחבריו היה ממכיריו של רבינו, והוא סידר לרבינו עבודת פקידות בלשכת העבודה של היודנראט, דבר שהבטיח במידת מה את השארותו בחיים. רבינו שימש כעוזר להרב ראובן כהן. כ"פקיד" קיבל רבינו כרטיס "אישור עבודה", דבר שהקנה לו ולב"ב "הגנה ובטחון". סיפר עד ראייה שהיה שכנו של רבינו בוילנא כי בתקופת שהותם בגיטו סבורים היו שיש פתח הצלה בבריחה מגיטו וילנא לגיטו אחר, ותכננו יחד בריחה לגיטו ברנוביץ. הם כבר סכמו עם איכר גוי שיקח אותם בעגלתו לשם, אך בהגיע ליל הבריחה הודיעה הרבנית הצ' שאין באפשרותה לעזוב את הגיטו, כי הטמינה במקום סתר את הגביע של הבעש"ט שהיה בידה ירושה מאבותיה, ואין לה את הכח הנפשי לעזוב את הגביע הפקר. למחרת בבוקר פרצה "אקציה" בגיטו, ומאז לא ראה יותר את רבינו והרבנית.

לאחר מכן קיבלה כל מחלקה ב"יודנראט מספר מסויים של כרטיסים צהובים שחליפו את הכרטיסים הקודמים. מטרת ההחלפה היתה השמדת יהודים, שכן מספר הכרטיסים הצהובים היה קטן ממספר העובדים, ומי שלא היה בידו כרטיס צהוב ידע כי גורלו נחרץ והוא ישלח למות. הרב ראובן כהן ורבינו קבלו רק כרטיס צהוב אחד, והצטרפו להפיל ביניהם גורל מי יזכה בו, ובעצם גורל לחיים או למוות. אך רבינו הודיע כי אינו מסכים שיפילו גורל, והוא מוותר על הכרטיס להרב כהן. והוסיף לומר כי אפילו אם יפילו גורל והוא יזכה בכרטיס לא יקבלנו, כי לא יוכל לשאת מציאות שחיינו נצלו תמורת חיי חבריו. אך גם הרב כהן ויתר על הכרטיס לטובת רבינו, והדברים היו קרובים לכך ששניהם יפסידו והכרטיס ילקח מהם, על כן התערב אחד מבכירי היודנראט והוא הפיל גורל, ובכרטיס הצהוב זכה רבינו.

סיפר גיטו של רבינו - הרה"צ רבי נפתלי צבי גליקמן זצ"ל - האדמו"ר מסוסנוביץ, כי בשבת בה נשלח לסיביר עם כל משפחתו, היה מקום ההתכנסות מחוץ לעיר, לפתע הופיע אחד מחסידיו של רבינו, ובידו חבילה עם כמה חפצים נחוצים ומסרם לו בשליחותו של רבינו בצירוף המילים הבאות: "אל תיראו, ד' עמכם, והלוואי ולא נקנא אנו בכס"!!! גם עם פרוץ המלחמה לא חדל רבינו מפעולותיו הכבירות, ועל אף התנאים הקשים המשיך להנהיג את עדתו ולישא אותם כנשוא האומן את היונק. רבים ברחו, אם לארץ ישראל ואם למקומות אחרים, אך רבינו כלל לא חשב על דבר כזה. כל מעייניו היו נתונים לבני עדתו ולצאן מרעיתו. הוא המשיך במסעותיו למקומות מושבותיהם של החסידים, הקרובים והרחוקים, למרות שפעמים רבות היה בכך משום מסירות נפש ממש, ולא פעם אימו עליו במאסר ובגלות.

בגודל בטחון נסך תקוה ללב בני עדתו וללב כל אלו שבאו עמו במגע ונטע בקרבם הרגשת אמונה ובטחון. הוא האמין כי עם ישראל יצליח להתגבר על הגזירות האיומות שנתכו עליו ולצאת ממיצר זה בשלום. את הסבל הרב ראה כחבלי לידה של עקבתא דמשיחא. כשפרצה המלחמה בין גרמניה ורוסיה שהה רבינו בוילנא ואת תפילותיו ושולחנותיו ערך בשטיבל דקוידניוב אשר בה. בשטיבל זה מצאו מקלט אף יהודים רבים שנמלטו מפולין, מהבולטים שבהם היה כ"ק האדמו"ר רבי שאול ממודז'יץ צוקול', אשר במשך תקופה אף ערך את שולחנותיו בשטיבל. גם שם, בעמק הבכא, המשיך רבינו בפעולותיו הכבירות בעזרה ליהודים, וכשהטילו הרשעים על היהודים קנס בסך עצום של 5 מליון רובל התגייס רבינו לעזרה במלוא מרצו. לאחר מכן, כשדחסו הרשעים את יהודי העיר ואלפי הפליטים אשר בה לשני גיטאות, נכלאו רבינו ומשפחתו במה